

วิกฤตการเงินโลก 2008

ยอดชาย ทองไทยนันท์

(จาก ภ.สารคดี Inside Job ล้วงลึก เบื้องหลังวิกฤต ออกอากาศสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส วันที่ 16 พ.ย. 56, 21.00 น.)

ไอซ์แลนด์เคยเป็นประเทศที่น่าอยู่เพราะรัฐบาลเคร่งครัดในการควบคุมสภาพแวดล้อมและมีกฎหมายที่ควบคุมธุรกรรมทางการเงินที่เข้มงวด ประเทศมีหนี้สินต่ำมาก ค.ศ. 2000 รัฐบาลเริ่มผ่อนคลายนโยบายดังกล่าว โดยให้บริษัทข้ามชาติเข้ามาตั้งโรงงานหลอมอลูมิเนียมขนาดใหญ่โดยใช้พลังงานจากความร้อนใต้พิภพและพลังงานน้ำ มีการแปรรูปธนาคารของรัฐ 3 แห่งให้เป็นองค์กรเอกชน

ค.ศ. 2008 ได้มีการประท้วงกล่าวหาว่าธุรกิจการเงินเข้าครอบงำทำลายประเทศ โดยธนาคารทั้ง 3 แห่งดังกล่าวได้กู้เงิน 120,000 ล้านดอลลาร์มากกว่าเศรษฐกิจประเทศถึง 10 เท่า มีการปล่อยกู้ให้ตนเองและพวกพ้อง เกิดฟองสบู่ราคาหุ้นพุ่งขึ้นสูงมาก ราคาบ้านสูงขึ้น 2 เท่า นักการธนาคารกู้เงินไปซื้อบ้านต่างประเทศ เครื่องบินไอพ่น และเรือยอทซ์ส่วนตัว สื่อมวลชนก็ประโคมข่าวเพียงว่ามหาเศรษฐีต่างๆซื้อสินทรัพย์และบริษัทต่างๆโดยไม่ระบุแหล่งที่มาของเงินว่ากู้จากธนาคารในประเทศมาซื้อ ธนาคารตั้งกองเงินลงทุนรวมแล้วแนะนำให้ประชาชนกู้เงินจากธนาคารมาซื้อกองทุน เป็นคล้ายแชร์ลูกโซ่ มีการตรวจสอบแผนทางการเงินดังกล่าวแต่ก็บอกว่าไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติ ค.ศ. 2007 หน่วยงานจัดอันดับความเชื่อถือให้ไอซ์แลนด์อยู่ในอันดับสูงสุดคือ AAA เจ้าหน้าที่รัฐบาลต้องไปกับเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อประชาสัมพันธ์ตนเอง เมื่อธนาคารล้มลงใน ค.ศ. 2008 อัตราคนว่างงานเพิ่มขึ้น 3 เท่าใน 6 เดือน ทุกคนในประเทศต่างได้รับผลกระทบ หลายคนสูญเสียเงินออม แต่ผู้มีอำนาจในรัฐบาลกลับไม่ทำอะไรเลย ธนาคารมีนักการเงินและทนายเมือดีไว้คอยปกป้องหน่วยงานตรวจสอบของรัฐเช่น ก.ล.ต.

วันที่ 15 ก.ย. 2008 เลห์แมน บราเธอร์ หนึ่งในบริษัทธุรกิจการเงิน (วาณิชธนกิจ) ที่ใหญ่ที่สุดของสหรัฐประกาศว่าตนเองล้มละลาย บ.เมอริล ลินช์ก็ถูกบังคับให้ขายกิจการ และ เอไอจี (AIG: American International Bukldings) บริษัทประกันที่ใหญ่ที่สุดในโลกก็ล่มสลาย ชั่วคืนเดียวตลาดการเงินโลกก็ดำดิ่งลง หุ้นเอเชียก็ลดลงฮวบฮาบ ราคาหุ้นก็ตกลงเรื่อยๆ เศรษฐกิจถดถอยทั่วโลก ทำให้โลกสูญเสียเงิน 10 ล้านล้านดอลลาร์ คน 30 ล้านคนตกงาน คนทั่วโลกอาจลดลงไปอยู่ใต้ระดับความยากจนอีกครั้งหนึ่ง หนี้สินสหรัฐเพิ่มเป็น 2 เท่า หลักทรัพย์และมูลค่าบ้านลดลง วิกฤตนี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ เพราะตั้งแต่ ค.ศ. 1980 การเฟื่องฟูภาคการเงินสหรัฐเกิดวิกฤติหลายครั้ง แต่ครั้งก็สร้างความเสียหายมากขึ้น แต่ภาคอุตสาหกรรมอื่นๆยังทำเงินได้มากขึ้นเรื่อยๆ

เหตุเริ่มจาก หลังเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ของโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เศรษฐกิจสหรัฐเติบโตมา 40 ปีโดยไม่เกิดวิกฤตการเงินเลย เพราะมีการควบคุมอุตสาหกรรมการเงินอย่างเข้มงวด ธนาคารส่วนใหญ่เป็นธุรกิจท้องถิ่นที่ถูกห้ามไม่ให้พิจารณาจากจำนวนเงินฝากของผู้ถือบัญชี วาณิชธนกิจซึ่งจัดการขายหุ้นและพันธบัตรเป็นเพียงห้างหุ้นส่วนเอกชนเล็กๆ ค.ศ. 1972 มอร์แกน สแตนลีย์ มีพนักงานประมาณ 110 คน มีสำนักงานเพียงแห่งเดียว มีเงินทุน 12 ล้านดอลลาร์ ปัจจุบันมีพนักงาน 5 หมื่นคน ทุนหลายพันล้านดอลลาร์ และมีสำนักงานทั่วโลก ค.ศ. 1980 อุตสาหกรรมการเงินระเบิดบูม วาณิชธนกิจกลายเป็นองค์กรเอกชนที่มีเงินจำนวนมากจากผู้ถือหุ้น คนที่ตลาดการเงินวอลลสตรีทเริ่มร่ำรวยขึ้น

ค.ศ. 1981 โรนัลด์ เรแกน พรรครีพับลิกันเป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ ได้มอบตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการคลังให้โดนัลด์ เรแกน (Donald Regan เป็น รต. 1981 – 85) ผู้บริหารเมอร์ริล ลินช์ รัฐบาลเรแกนได้รับการสนับสนุนจากนักเศรษฐศาสตร์และนักกลอบบี้เริ่มผ่อนคลายนโยบายการเงินเป็นเวลา 30 ปี โดย ค.ศ. 1982 ได้ผ่อนคลายนโยบายของบริษัทรัมป์และกู้เงิน ทำให้บริษัทใช้เงินฝากของผู้ลงทุนไปลงทุนแบบเสี่ยงๆ ได้ แต่ปลายทศวรรษนี้บริษัทการเงินหลายแห่งก็ล้มละลาย ทำให้ผู้เสียภาษี 124,000 ล้านดอลลาร์ คนมากมายสูญเสียเงินเก็บ อาจถือว่าเป็นการปล้นธนาคารครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ ผู้บริหารหลายพันคนติดคุกข้อหาปล้นบริษัทตัวเอง อัลัน กรีนสแปน (Alan Greenspan) นักเศรษฐศาสตร์ถูกจ้างให้ช่วยแก้ต่างชาร์ลส์ คีทติ้ง วาณิชธนกิจคนหนึ่งว่าไม่เห็นว่ามีความเสี่ยงที่คีทติ้งจะใช้เงินของลูกค้าลงทุน คีทติ้งติดคุกส่วนกรีนสแปนได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานธนาคารกลางแห่งสหรัฐฯ (FED) ซึ่งเป็นต่อมาถึงสมัยคลินตัน และจอร์จ ดับเบิลยู บุช

ต่อมาช่วงรัฐบาลคลินตัน พรรคเดโมแครต การผ่อนคลายนโยบายการเงินก็ยังคงดำเนินต่อไปภายใต้อิทธิพลของกรีนสแปน และโรเบิร์ต รูบิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อดีตผู้บริหารโกลแมน แซกส์ รวมทั้งแลร์รี ชัมเมอร์ อาจารย์วิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แสดงว่าวอลล์สตรีทควบคุมการเมืองได้ทั้งสองพรรค

ปลายคริสต์ศตวรรษ 1990 ภาคธุรกิจการเงินร่วมควบคุมกันเหลือเป็นเพียงบริษัทยักษ์สามแห่ง จนหากพวกเขาล้มลงก็อาจส่งผลกระทบต่อการเงินทั้งระบบ รัฐบาลคลินตันก็ส่งเสริมให้บริษัทเหล่านี้เติบโตขึ้นไปอีก เช่น ค.ศ. 1998 ซิตีคอร์ปรวมกับแชนเวลเลอร์สเป็นซิตีกรุ๊ปที่ให้บริการการเงินที่ใหญ่ที่สุดในโลกซึ่งเป็นการละเมิดกฎหมายที่ออกหลังวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ที่ห้ามธนาคารนำเงินฝากของผู้บริโภคไปลงทุนที่เสี่ยง กรีนสแปนก็นิ่งเงียบโดยให้เพดยกเว้นให้ 1 ปี ค.ศ. 1999 ชัมเมอร์กับรูบินสนับสนุนให้สภาองเกรสผ่านกฎหมายที่บางคนเรียกว่ากฎหมายช่วยเหลือซิตีกรุ๊ปเปิดทางเพื่อให้ควบรวมกิจการได้ หลังจากนั้นรูบินทำเงินได้ 126 ล้านดอลลาร์ ปลายทศวรรษ 1990 เกิดฟองสบู่ในหุ้นอินเทอร์เน็ตจากการที่วาณิชธนกิจสนับสนุนบริษัทเขารู้ว่าล้มเหลว สถาบันการลงทุนไม่ยอมรับความผิดพลาดใดๆ โดยอ้างว่าธุรกิจไฮเทคเป็นธุรกิจสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา ตามด้วยวิกฤต ค.ศ. 2001 ที่เกิดการขาดทุนจากส่วนต่างของราคาถึง 5 ล้านดอลลาร์ ก.ล.ต. สหรัฐกลับไม่ทำอะไรเลย นักวิเคราะห์หุ้นได้รับค่าจ้างจากจำนวนธุรกิจที่พวกเขานำเข้ามาทั้งที่รู้ว่าหุ้นที่พวกเขาจัดอันดับให้สูงเป็นพิเศษจะโดยกล่าวว่า “ใครๆ ก็ทำกัน” เดือน ธ.ค. ใน ค.ศ. 2002 วาณิชธนกิจ 10 แห่งใกล้เกลี้ยคดเป็นมูลค่า 1,400 ล้านดอลลาร์และสัญญาว่าจะเปลี่ยนวิธีดำเนินการ

ตั้งแต่เริ่มผ่อนคลายนโยบาย บริษัทการเงินขนาดใหญ่ของโลกถูกจับได้ว่าฟอกเงิน ซ้อโกงลูกค้า และตกแต่งบัญชีแล้วซ้ำเล่า รวมทั้งเครดิต สวิสได้ช่วยหาเงินให้อิหร่านสร้างนิวเคลียร์และซีปนาวุธ ธนาคารถูกปรับ 536 ล้านดอลลาร์ ซิตีแบงก์ฟอกเงินขายยาเสพติด 100 ล้านให้เม็กซิโก ระหว่าง ค.ศ. 1998 – 2003 เฟรดดี แมค (Freddy Mac ชื่อเรียกทั่วไปของ Federation Home Loan Mortgage Corporation) และ ฟานนี่ เมย์ (Fannie Mae ชื่อเรียกทั่วไปของ Federal National Mortgage Association) ถูกปรับ 125 ล้านดอลลาร์ และ 400 ล้านดอลลาร์ตามลำดับ (ทั้งสองแห่งเป็นองค์กรธุรกิจของรัฐบาลที่ให้กู้ยืมเงินซื้อบ้านคล้ายธนาคารอาคารสงเคราะห์) เนื่องจากแจ้งรายได้เกินจริง แต่แฟรงคลิน เรนส์ผู้บริหารที่เคยเป็น ผอ. งบประมาณของคลินตันได้รับโบนัสมากกว่า 52 ล้านดอลลาร์

ต้นยุค 1990 เกิดตราสารอนุพันธ์ขึ้นเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่โดยนักเศรษฐศาสตร์และธนาคารอ้างว่าเพื่อทำให้ตลาดปลอดภัยขึ้น ทำให้นักการธนาคารใช้ตราสารอนุพันธ์พนันกับอะไรก็ได้ เช่น การขึ้นลงของราคาน้ำมัน การ

ล้มละลายของบริษัทหนึ่ง ปลายยุค 1990 ตลาดตราสารอนุพันธ์มีมูลค่า 50 ล้านล้านดอลลาร์โดยไร้การควบคุม ปี 1998 ประธาน ก.ล.ต. พยายามสร้างระเบียบควบคุม แลร์รี่ ซัมเมอร์ รมต. กระทรวงการคลังของคลินตัน (ค.ศ. 1999 – 2001) ก็ต่อต้านทันที ต่อมากรีนสแปน, รูบิน และอดีตรประธาน ก.ล.ต. ก็ออกแถลงการณ์ประณาม ก.ล.ต. และแนะนำให้ออกกฎหมายป้องกันไม่ให้ออกกฎหมายควบคุมตราสารอนุพันธ์ และเดือน ธ.ค. ปี ค.ศ. 2000 สภาคองเกรสก็ผ่านกฎหมายดังกล่าว โดยต่อมาวุฒิสมาชิกที่สนับสนุนร่างกฎหมายนี้ได้เป็นรองประธานธนาคารยูบีเอส (UBS) และภรรยาได้เป็นกรรมการบริหารบริษัทเอ็นรอน หลังจากนั้นแลร์รี่ทำเงินได้ 20 ล้านดอลลาร์ในฐานะที่ปรึกษากองทุนบริหารความเสี่ยงที่ขึ้นอยู่กับตราสารอนุพันธ์

เมื่อ จอร์จ ดับเบิลยู บุช พรรครีพับลิกันเข้ารับตำแหน่งใน ค.ศ. 2001 ภาครัฐกิจการเงินสหรัฐมีกำไรมหาศาล โดยวณิชธนกิจ 5 แห่งกุมอำนาจอุตสาหกรรมนี้ ได้มีการสร้างระบบห่วงโซ่การจำหน่ายสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ (securitization chain) ที่ใช้กับการลงทุนหลายล้านล้านดอลลาร์และการกู้เงินแบบต่างๆกับนักลงทุนทั่วโลก เช่นเดิมผู้กู้เงินซื้อบ้านต้องจ่ายเงินให้ธนาคารท้องถิ่นผู้ให้กู้โดยตรง ธนาคารจึงไม่กล้าปล่อยกู้แบบเสี่ยงๆ แต่ในระบบใหม่ธนาคารผู้ให้กู้จะขายสินเชื่อต่างๆให้วณิชธนกิจ ธนาคารวณิชธนกิจที่เรียกว่าธนาคารเพื่อการลงทุน (investment bank) จะรวบรวมสินเชื่อบ้าน รถ การศึกษา บัตรเครดิต และอื่นๆหลายพันราย รวมทั้งเงินกู้ซับไพรม์ (subprime ที่ให้ผู้มีรายได้ต่ำกู้ซื้อบ้านและผู้กู้ก็ได้เงินไปเฉลี่ย 99.3 % ของราคาบ้าน ดังนั้นโอกาสที่จะไม่ส่งเงินจึงมีมาก จึงมีความเสี่ยงสูงสุด) สร้างเป็นตราสารอนุพันธ์ที่ซับซ้อน เรียกว่าตราสารที่มีหนี้เป็นหลักประกันหรือซีดีโอ (CDO) ขายให้ผู้ลงทุนทั่วโลก ดังนั้นเมื่อเจ้าของบ้านจ่ายเงินกู้เงินจะถูกส่งไปยังนักลงทุนทั่วโลก แล้ววณิชธนกิจก็จ้างหน่วยงานจัดอันดับ (rating) ให้ประเมินซีดีโอให้ได้รับเกรดสูงเช่น AAA ทำให้กองทุนบำเหน็จบำนาญที่จะซื้อได้เฉพาะสินทรัพย์ที่มีเกรดสูงเท่านั้นนิยมเข้ามาซื้อ หากไม่จัดอันดับให้เกรดสูงๆก็จะได้เงินจากผู้ขายซีดีโอ

เมื่อธนาคารท้องถิ่นผู้ให้กู้เงินไม่จำเป็นต้องสนใจว่าผู้กู้จะจ่ายเงินคืนหรือไม่ จึงเริ่มปล่อยเงินกู้ที่เสี่ยงขึ้นเรื่อยๆ วณิชธนกิจก็ไม่สนใจเพราะความเสี่ยงตกอยู่ที่นักลงทุนแล้ว และยิ่งขายซีดีโอได้มากก็ยิ่งได้กำไรมาก ระหว่าง ค.ศ. 200 – 2003 เงินกู้ที่ปล่อยจำหน่ายในแต่ละปีเพิ่มขึ้นเป็น 4 เท่าเพื่อรับค่าธรรมเนียมต่างๆ วณิชธนกิจชอบเงินกู้ซับไพรม์เพราะมีกำไรสูงกว่าอย่างอื่น เงินปีละหลายแสนล้านดอลลาร์ก็ผ่านห่วงโซ่นี้ การซื้อบ้านและราคาบ้านพุ่งสูงขึ้น จึงเป็นฟองสบู่ครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ ค.ศ. 1996 – 2006 ราคาบ้านที่แท้จริงเพิ่มเป็น 2 เท่า เงินกู้ซับไพรม์เพิ่มขึ้นจากปีละ 3 หมื่นล้านดอลลาร์เป็นปีละกว่า 6 แสนล้านภายใน 10 ปี โบนัสของพนักงานวอลล์สตรีทขึ้นสูงลิบ นักค้าหุ้นและผู้บริหารร่ำรวยมหาศาลในช่วงฟองสบู่

เลห์แมน บราเธอร์ส เป็นผู้ออกประกันเงินกู้ซับไพรม์ชั้นนำ ผู้บริหารบริษัทได้รับเงิน 485 ล้านดอลลาร์ ฟองสบู่อสังหาริมทรัพย์สร้างกำไรหลายแสนล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2006 กำไรประมาณ 40 % ของดัชนี S&P 5000 มาจากสถาบันการเงิน กำไรเหล่านี้ไม่ใช่ผลกำไรหรือรายได้จริงเพราะมาจากเงินที่ถูกสร้างจากระบบแล้วถือว่าเป็นรายรับ หากต่อไปมีการผิมนัดชำระหนี้รายรับเหล่านี้ย่อมหายไป ซึ่งก็คือแชร์ลูกโซ่ระดับชาติหรือระดับโลก แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองเจ้าของบ้านและผู้ถือหุ้น กรีนสแปนปฏิเสธที่จะใช้โดยอ้างว่าไม่เชื่อกฎข้อบังคับนี้ ประธาน ก.ล.ต. ก็ไม่ได้สอบสวนบริษัทในตลาดหลักทรัพย์

ระหว่างฟองสบู่วณิชธนกิจหลายแห่งกู้เงินอย่างหนักเพื่อซื้อสินเชื่อเพิ่มและสร้างซีดีโอมากขึ้น อัตราระหว่างเงินที่ยืมกับเงินของธนาคารเองเรียกว่าอัตราเลเวอเรจ (leverage ratio) ยิ่งยืมเงินมากอัตรานี้ก็เพิ่มมาก ค.ศ. 2004 ประธานโกลด์แมน แซคส์ ขอให้ประธาน ก.ล.ต. ผ่อนคลายการจำกัดเพดานเงินลงทุน วันที่ 28 เม.ย. 2004

ก.ล.ต. ได้เพิ่มระดับเพดานเงินลงทุนให้ทำให้นักลงทุนต่าง ๆ เพิ่มเงินที่เยี่ยมได้อย่างรวดเร็ว อัตราเงินทุนต่อทรัพย์สินของธนาคารมีถึง 33 ต่อ 1

ยิ่งไปกว่านั้นบริษัทประกันเอไอจีก็กำลังขายตราสารอนุพันธ์จำนวนมหาศาลให้ผู้ลงทุนที่ซื้อซีดีโอ ตราสารนี้ก็เหมือนกรมธรรม์ประกันภัย โดยผู้ซื้อจ่ายค่าประกันให้เอไอจีทุก 3 เดือน ถ้าซีดีโอมีมูลค่าต่ำกว่าเอไอจีก็จะจ่ายเงินให้ผู้ลงทุนเพื่อชดเชยความสูญเสีย ในขณะที่เดียวกันนักเก็งกำไรก็ซื้อซีดีโอจากเอไอจีได้ ซึ่งหมายถึงบ้านที่จำนองหลังหนึ่งคนอื่นก็มาใช้บ้านนี้ไปประกันได้ด้วย หากเกิดไฟไหม้ตัวเลขความเสียหายก็มากขึ้นตามจำนวนเงินที่มีผู้ทำประกัน เอไอจีก็ไม่ต้องกันเงินชดเชยความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น และเอไอจีก็จ่ายเงินโบนัสก้อนใหญ่ให้พนักงานทันทีที่มีการเซ็นสัญญา หากเกรดของซีดีโอลดต่ำกว่าเอไอจีก็ต้องรับผิดชอบเอง ดังนั้นแม้บริษัทจะล้มละลายในเวลาต่อมาผู้ที่เกี่ยวข้องก็ได้รับเงินไปแล้ว ช่วง ค.ศ. 2000 – 2007 พนักงานเอไอจีบางคนทำเงินได้ถึง 3,500 ล้านดอลลาร์ หัวหน้าสาขาคนหนึ่งทำเงินได้ถึง 315 ล้านดอลลาร์ แม้ผู้สอบบัญชีบริษัทได้แจ้งเตือนแต่ก็ไม่เป็นผล

ค.ศ. 2005 นักเศรษฐศาสตร์ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ได้เสนอเอกสารเตือนในที่ประชุมสุดยอดนักการธนาคารกลางของโลก ซึ่งมีทั้งกรีนสแปน, เบน เบอร์นันก์, แลร์รี ซัมเมอร์ และทิม ไกธ์เนอร์ อยู่ด้วย ซัมเมอร์ก็ได้แย้งว่าหลักเกณฑ์ตามที่น่าเสนอนั้นตามไม่ทันโลกการเงินกำลังเปลี่ยนแปลง และพยายามไม่ให้ไอเอ็มเอฟออกกฎเกณฑ์มาควบคุมตลาดการเงินดังกล่าว

ครั้งแรกของปี 2006 โกลด์แมน แซคส์ ขายซีดีโอเน่าๆ ไปมูลค่าอย่างน้อย 3,100 ล้านดอลลาร์ วันที่ 30 พ.ค. 2006 เฮนรี พอลสัน ประธานบริษัทนี้ได้เป็น รมต.กระทรวงการคลังในสมัยของบุช โดยไม่ต้องขายหุ้นในบริษัท 485 ล้านดอลลาร์แต่ก็ไม่ต้องเสียภาษี 50 ล้านดอลลาร์ซึ่งเป็นผลจากกฎหมายที่บุชออกมาในการเป็นประธานาธิบดีสมัยแรก ปี 2007 หนึ่งในสามของเงินกู้จำนวนที่ออกโดยเฮนรี พอลสันก็ผิมนัดชำระหนี้ พวกซื้อเงินกองทุนเกษียณอายุสูญเสียเงินหลายล้านดอลลาร์

ปลาย ค.ศ. 2006 โกลด์แมน แซคส์ก็บอกลูกค้าว่าซีดีโอคือการลงทุนที่มีคุณภาพสูง การซื้อประกัน 22,000 ล้านดอลลาร์กับเอไอจีทำให้โกลด์แมน แซคส์ไม่ต้องเสี่ยง ทั้งยังได้เงินเมื่อซีดีโอล้มเหลว และยังใช้เงิน 150 ล้านดอลลาร์ทำประกันให้ตัวเองหากเอไอจีล้มละลาย ค.ศ. 2007 โกลด์แมนและวาณิชธนกิจต่างๆ ก็ขายซีดีโอที่ออกแบบมาโดยเฉพาะที่ยิ่งลูกค้าสูญเสียเงินมากกว่าวาณิชธนกิจก็จะยิ่งได้เงินมาก เมื่อฟองสบู่แตกผู้ซื้อฟองโกลด์แมน แซคส์แต่ก็แพ้คดี เงินปีละหลายแสนล้านดอลลาร์ถูกจัดอันดับที่ดีเพื่อทำให้ขายได้มูลค่าสูงขึ้นมา เมื่อเกิดวิกฤตขึ้นบริษัทจัดอันดับก็อ้างว่าการให้เกรดของพวกเขาเป็นเพียงคำแนะนำเท่านั้น มูดีส์ได้กำไรเพิ่มขึ้น 4 เท่าระหว่าง ค.ศ. 2000 – 2007

เดือน ก.ค. 2005 เบน เบอร์นันก์ ประธานเฟด ให้สัมภาษณ์ว่าไม่ความเป็นไปได้ที่จะเกิดฟองสบู่ เบอร์นันก์ได้เป็นประธานเฟดแทนกรีนสแปนกลางเดือน ก.พ. 2006 ปีที่มีการออกสินเชื่อบีบไซม์สูงสุด แม้จะมีคำเตือนมากมาย เฟดก็ไม่ได้ทำอะไร วันที่ 11 มี.ค. 2009 เบอร์นันก์เยี่ยมรับว่ามีปัญหาและรัฐบาลกำลังจับตาอย่างใกล้ชิด

ตั้งแต่ ค.ศ. 2004 เอฟบีไอ (FBI: Federal Bureau of Investigation) ได้เตือนถึงการระบอบของการฉ้อโกงการกู้ยืม การปลอมเอกสารเงินกู้ และการฉ้อโกงอื่นๆ ค.ศ. 2005 หัวหน้านักเศรษฐศาสตร์ของไอเอ็มเอฟเตือนว่าผลตอบแทนของวาณิชธนกิจอาจนำไปสู่วิกฤตการเงินครั้งใหญ่ ตามด้วยคำเตือนของอีกหลายคนใน ค.ศ. 2006 – 8 และไอเอ็มเอฟก็เตือนกระทรวงการคลังสหรัฐ เฟด อีกหลายครั้งว่าจะเกิดวิกฤตที่ใหญ่มาก เฟเดอริค มิชกิน (Frederic Mishkin) ศาสตราจารย์ วิทยาลัยโคลัมเบียแห่งโคลัมเบีย (Columbia Business School) หนึ่งในหกของ

คณะกรรมการกลางของเฟดระหว่าง ค.ศ. 2006 – 08 ที่ทำงานให้เบอร์นินก์อ้างว่ามาตรฐานของผู้รับประกันอาจอ่อนลง แต่ก็ไม่ควรจะทำอะไร

ค.ศ. 2008 อัตราการยี่ดบ้านในสหรัฐสูงลิบลิ่ว ธนาคารท้องถิ่นผู้ให้กู้ขายเงินกู้ให้วณิชธนกิจไม่ได้อีกแล้ว ผู้ให้กู้หลายรายเริ่มล้มละลาย ตลาดซีดีโอพังทลาย วณิชธนกิจต้องถือเงินกู้ซีดีโอและอสังหาริมทรัพย์ที่ขายไม่ออกไว้ รัฐบาลบุชและเฟดยังไม่เข้าใจความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น ตอนประชุมจี 9 เดือน ก.พ. 2008 เฮนรี พอลสัน รมต.คลังสหรัฐได้แถลงว่าเศรษฐกิจสหรัฐกำลังเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ทั้งๆที่วิกฤตเกิดมาแล้ว 4 เดือน วันที่ 16 มี.ค. 2008 เงินสดของแบร์ สเตียร์หมดเกลี้ยงจึงถูกขายให้กับเจพี มอร์แกน เชส หุ่นละ 2 ดอลลาร์โดยเงินส่วนหนึ่งคือ 3 หมื่นล้านดอลลาร์มาจากเงินประกันฉุกเฉินของเฟด วันที่ 7 ก.ย. 2008 รัฐบาลเข้าควบคุมเฟนนี่ เมย์ และเฟดดี แม็ค ที่กำลังจะล้มละลาย วันที่ 9 ก.ย. เลห์แมน บราเธอร์ส ประกาศขาดทุน 3,200 ล้านดอลลาร์ หุ่นของบริษัทตกฮวบ

ผลต่อเลห์แมนกับเอไอจียังเป็นเรื่องที่ไม่มีการเปิดเผยให้ใครรู้ เพราะใน 1 เดือนก่อนหน้านั้นแบร์ สเตียร์ และเลห์แมนเพิ่งได้รับเกรดที่มั่นคงคือ AA และหลังรับการช่วยเหลือเอไอจียังได้เกรด AA ด้วย เฟนนี่ เมย์ และเฟดดี แม็ค ได้ AA ตอนถูกช่วยเหลือ ปลัดกระทรวงการคลังสหรัฐกล่าวว่าเป็นหน้าที่ของนักลงทุนที่ควรจะเข้าใจสถานการณ์ต่างๆเอง เดือน ส.ค. 2008 มิซกิน ให้สัมภาษณ์ว่าไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับการจัดเกรด เขาลาออกจากตำแหน่งในเฟดตั้งแต่ 13 ส.ค. โดยจะกลับไปสอนที่วิทยาลัยเดิมอีกโดยอ้างว่าจะไปแก้ไขตำราเรียน วันศุกร์ที่ 12 ก.ย. เงินสดของเลห์แมนก็หมดลง อุตสาหกรรมวณิชธนกิจทั้งหมดก็ตั้งวูบลง

ระบบการเงินโลกกำลังเสื่อมถอย เฮนรี พอลสัน และ ทิม ไก์เนอร์ ประธานเฟดสาขา นิวยอร์กเรียกธนาคารใหญ่ๆประชุมเพื่อพยายามช่วยเหลือเลห์แมน ส่วนเมอร์ริล ลินช์ก็ใกล้ล้มละลายจนในวันอาทิตย์ก็ถูกธนาคารแห่งอเมริกา (Bank of America) ยึดไป บาร์เคลเยส (Barclays) ของอังกฤษเป็นธนาคารเดียวที่สนใจซื้อเลห์แมน โดยขอให้สหรัฐรับประกันด้านการเงินให้แต่พอลสันปฏิเสธ ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการให้คดีล้มละลายเริ่มก่อนเที่ยงคืนวันที่ 14 ก.ย. โดยไม่ได้ปรึกษารัฐบาลประเทศอื่น และเชื่อว่าจะทำให้ตลาดสงบลง ผลก็คือวันที่ 16 ก.ย. เลห์แมนสาขาอังกฤษต้องปิดตัวลงทันทีตามกฎหมายอังกฤษ วันที่ 17 ก.ย. กองทุนที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศก็สูญเงิน 750 ล้านดอลลาร์จากหนี้เสียที่ออกโดยเลห์แมน ทำให้ตลาดตราสารพาณิชย์ล้มครืน หลายบริษัทชำระค่าใช้จ่ายต่างๆไม่ได้ จึงต้องปลดพนักงาน ธุรกิจจึงหยุดซังก

ในสัปดาห์เดียวกัน เอไอจีเป็นหนี้ผู้ถือตราสารอนุพันธ์ประกันความเสี่ยง 13,000 ล้านดอลลาร์โดยไม่มีเงินเหลืออยู่เลย วันที่ 17 ก.ย. รัฐบาลเข้ายึดกิจการ และวันที่ 18 ก.ย. กระทรวงการคลังและเฟดก็ขอเงินรัฐสภา 7 แสนล้านดอลลาร์เพื่อช่วยเหลือธนาคารต่างๆ โดยเตือนว่าหากไม่ช่วยเหลือภาคการเงินทั้งระบบต้องหยุดซังก เพราะจะไม่มีใครกู้เงินได้เลย เมื่อเอไอจีได้รับการช่วยเหลือ โกลด์แมน แซคส์ก็ได้เงิน 61,000 ล้านดอลลาร์ในวันต่อมา นอกจากนั้นพอลสัน, เบอร์นินก์ และ ไก์เนอร์ ก็บังคับให้เอไอจีจ่าย 1% จ่ายเงินให้โกลด์แมน แซคส์แทนที่จะเจรจาขอลดราคาลง การช่วยเหลือเอไอจีทำให้ผู้เสียภาษีสูญเงิน 140,000 ล้านดอลลาร์ โดยส่วนหนึ่งคือ 14,000 ล้านดอลลาร์ให้โกลด์แมน แซคส์ แล้วพอลสันกับไก์เนอร์บังคับให้เอไอจีถอนสิทธิการฟ้องโกลด์แมนและธนาคารอื่นๆในข้อหาฉ้อโกง ทั้งๆที่โกลด์แมนเป็นผู้สร้างปัญหาขึ้น

วันที่ 4 ต.ค. 2008 ประธานาธิบดีบุชลงนามผ่านกฎหมายให้ความช่วยเหลือมูลค่า 7 แสนล้านดอลลาร์ แต่ตลาดหุ้นโลกยังคงตกลงเพราะกลัวว่าจะเกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก กฎหมายช่วยชาวบ้านไม่ให้ตกงานและถูกยี่ดทรัพย์ไม่ได้เลย การว่างงานในสหรัฐและยุโรปสูงขึ้น 10% เศรษฐกิจตกต่ำกระจายไปทั่วโลก เดือน ธ.ค. บริษัทผลิต

รถยนต์เจเนอรัล มอเตอร์สและไคร์สเลอร์กำลังจะล้มละลาย ชาวอเมริกันลดการใช้จ่ายลง ยอดขายของผู้ผลิตในจีนตกทำให้แรงงานกว่า 10 ล้านคนตกงาน คนจนที่สุดต้องทนทุกข์ที่สุด สิงคโปร์ส่งออกลดลง 30% ต้น ค.ศ. 2010 การยึดทรัพย์สินในสหรัฐสูงถึง 6 ล้านราย บ้านที่ถูกยึดจะถูกขายทอดตลาดในราคาถูกลง และเจ้าของบ้านอีก 9 ล้านคนจะต้องเสียบ้าน การตกงานทำให้จ่ายหนี้เงินกู้บ้านและค่าผ่อนรถไม่ได้ คนหลายคนในฟลอริดาต้องใช้เต็นท์เป็นบ้าน

นักวางนิชธนกิจที่ทำลายบริษัทตนเองเดินลอยนวลจากไปพร้อมเงินมหาศาล ผู้บริหาร 5 คนแรกของเลห์แมนได้เงินกว่า 1,000 ล้านดอลลาร์ระหว่าง ค.ศ. 2000 – 2007 ซีอีโอของเมอร์ริล ลินช์ได้เงิน 90 ล้านดอลลาร์แค่ช่วง ค.ศ. 2006 – 7 หลังถูกเลิกจ้างเพราะทำให้บริษัทพังกี่ได้เงินชดเชยอีก 161 ล้านดอลลาร์ ผู้รับตำแหน่งต่อได้รับเงิน 78 ล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2007 และเดือน ธ.ค. 2008 หรือ 2 เดือนหลังได้รับเงินช่วยเหลือจากภาษีของคนอเมริกัน คณะกรรมการเมอร์ริล ลินช์ก็แจกโบนัสหลายพันล้านดอลลาร์ มี.ค. 2008 ฝ่ายผลิตภัณฑ์การเงินของเอไอจีเสียเงินไป 11,000 ล้านดอลลาร์ แทนที่จะถูกไล่ออก ประธานฝ่ายก็ถูกจ้างต่อในตำแหน่งที่ปรึกษาเงินเดือนหลายล้านดอลลาร์ โดยอ้างว่าเพราะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ควรเก็บไว้ ตอนนี้นักการในสหรัฐกลับใหญ่ขึ้นและมีอิทธิพลมากกว่าเดิม เพราะมีผู้แข่งขันน้อยลง และธนาคารใหญ่เข้าซื้อกิจการธนาคารที่เล็กกว่า

หลังวิกฤตอุตสาหกรรมการเงินก็ต่อสู่การปฏิรูประบบโดยจ้างนักลอบบี้ 3,000 คน มากกว่าสมาชิกรัฐสภาสหรัฐ 5 ต่อ 1 ใช้เงินลอบบี้และบริจาคทางการเมืองมากขึ้น มีการให้เงินสนับสนุนสถาบันการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญสร้างภาพมายาที่สนับสนุนอุตสาหกรรมการเงิน ตั้งแต่ ค.ศ. 1980 นักเศรษฐศาสตร์ผู้สนับสนุนหลักเรื่องการผ่อนคลายกฎระเบียบและมีบทบาทในการสร้างนโยบายของสหรัฐ โดยอาจารย์ในวิทยาลัยธุรกิจพวกนี้ได้รับเงินจำนวนมากจากการเป็นที่ปรึกษาบริษัทการเงิน แม้แต่หลังวิกฤตพวกนี้ก็ยังคงต่อต้านการปฏิรูปกว่า 10 ปีที่ผ่านมาอุตสาหกรรมบริการการเงินสนับสนุนเงินกว่า 5,000 ล้านดอลลาร์ให้การเมืองสหรัฐทั้ง 2 พรรค

มาร์ติน เฟลด์สไตน์ (Martin Feldstein) อาจารย์วิชาเศรษฐศาสตร์ ฮาร์วาร์ด หนึ่งในนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงที่สุด เป็นที่ปรึกษาประธานาธิบดีเรแกน เป็นผู้ออกแบบการผ่อนคลายกฎระเบียบคนสำคัญ เขาเป็นกรรมการบริหารของเอไอจีที่ได้ค่าจ้างหลายล้านดอลลาร์ตั้งแต่ ค.ศ. 1988 – 2009 เกล็นน์ ฮับเบิร์ด (Glenn Hubbard) คณบดีวิทยาลัยธุรกิจโคลัมเบีย เป็นประธานที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลบุช และลอร์รา ไทสัน อาจารย์ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์คลีย์ เป็นประธานสภาที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจและ ผอ. สภาเศรษฐกิจแห่งชาติสมัยคลินตัน หลังออกจากรัฐบาลก็เป็นกรรมการของมอร์แกน สแตนลีย์ได้รับค่าจ้างปีละ 35,000 ดอลลาร์ ฯลฯ สถาบันการศึกษาชั้นนำได้รับเงินอย่างลับๆ ในการช่วยอุตสาหกรรมการเงินปรับแต่งการอภิปรายต่อสาธารณะและนโยบายรัฐบาล จึงเกิดถามเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนทางวิชาการ ส่วนแลร์รี่ซัมเมอร์ผู้ผ่อนคลายกฎระเบียบตราสารอนุพันธ์ได้เป็นประธานฮาร์วาร์ดในปี 2001 ที่ทำเงินได้หลายล้านดอลลาร์จากการเป็นที่ปรึกษาให้กองทุนประกันความเสี่ยงหรือเฮดจ์ฟันด์ อีกหลายล้านจากค่าการบรรยายในที่สาธารณะซึ่งเงินส่วนใหญ่มาจากวางนิชธนกิจ มิซกินที่กลับมาสอนที่โคลัมเบียมีค่าตัว 6 – 17 ล้านดอลลาร์ทั้งที่ ค.ศ. 2006 ได้ร่วมเขียนงานวิจัยที่เห็นว่าไอซ์แลนด์เป็นประเทศที่ก้าวหน้าซึ่งมีสถาบันที่เยอเยียม และมีอีกหลายคนที่ได้เงินจากหอการค้าไอซ์แลนด์จากการเขียนเชียร์ไอซ์แลนด์

ภาคเศรษฐกิจการเงินที่มีอิทธิพลมากขึ้นทำให้ภาคการผลิตที่แท้จริงลดความสำคัญลง ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 สังคมอเมริกันเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น อำนาจด้านเศรษฐกิจของสหรัฐก็ถดถอยลง บริษัทอเมริกันก็ส่งงานออกไปจ้างทำที่ต่างประเทศเพื่อประหยัดเงิน คนงานอเมริกันในโรงงานผลิตหลายหมื่นคนถูกเลิกจ้าง แต่สหรัฐก็เป็นผู้นำของ

เทคโนโลยีสารสนเทศแทน ซึ่งงานที่ใช้ความรู้มีเงินเดือนสูงหาได้ง่าย คนอเมริกันทั่วไปกลับต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาแพงขึ้น การให้ทุนของมหาวิทยาลัยของรัฐลดลงและค่าเล่าเรียนแพงขึ้น นโยบายภาษีก็เอื้อแก่คนรวย โดยเฉพาะในสมัยบุช ผลจากการลดภาษีตกเป็นของคนรวยเพียง 1% ของประชากรอเมริกัน คนอเมริกันทั่วไปต้องใช้ชั่วโมงการทำงานมากขึ้น เมื่อชนชั้นกลางตกต่ำลงรัฐก็สร้างนโยบายให้กู้เงินได้ง่ายขึ้น มีการกู้เงินเพื่อซื้อบ้าน รถ ประกันสุขภาพ และการศึกษาของลูกหลาน ระหว่าง ค.ศ. 1980 – 2007 คนอเมริกัน 90% ล้าหลังลงกว่ารุ่นพ่อแม่ เป็นครั้งแรก แต่คน 1% สูงสุดกลับมีรายได้เพิ่มขึ้นมาก

วันที่ 29 ก.ย. 2008 วุฒิสมาชิกบารัค โอบามา หาเสียงก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยกล่าวโทษความละโมภของพวกออลส์สตรีทและความล้มเหลวในการกำกับดูแลภาคการเงิน วันที่ 14 พ.ย. ค.ศ. 2009 หลังรับตำแหน่งประธานาธิบดีก็แสดงความต้องการปฏิรูปอุตสาหกรรมการเงิน เมื่อมีการบังคับใช้กลางปี 2010 แผนที่ใช้ก็อ่อนมาก ไม่มีการเสนอให้เปลี่ยนแปลงสิ่งที่สำคัญเลย โอบามาได้เลือกทีม ไก์เนอร์ เป็น รมต.คลัง เลือกออดีตผู้บริหารโกลด์แมน แซค เป็นหัวหน้าคณะกรรมการกำกับการซื้อขายโภคภัณฑ์ล่วงหน้า เลือกแมรี แซพไฟร์ อดีตผู้บริหารวาณิชธนกิจเป็นหัวหน้า ก.ล.ต. และมารูติน เฟลด์สทีน กับลอร่า ไทสัน เป็นกรรมการฟื้นฟูเศรษฐกิจ แลร์รี ซัมเมอร์สเป็นหัวหน้าที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของโอบามา คนเหล่านี้คือผู้ที่ออกแบบการผ่อนคลายกฎระเบียบทางการเงินในอดีต

เดือน ก.ย. ปี 2009 มีการประชุม จี 20 เพื่อออกกฎบังคับที่เข้มงวดเรื่องการชดเชยของธนาคาร และต่อมาเดือน ก.ค. 2010 สภายุโรปก็ใช้ข้อบังคับดังกล่าว แต่รัฐบาลโอบามาไม่ได้ทำอะไรอย่างใด วันที่ 25 ส.ค. 2009 โอบามาประกาศแต่งตั้งเบน เบอรรินันท์ ให้เป็นประธานเฟดต่อ ตั้งแต่มิถุนายนปี 2010 ไม่มีผู้บริหารเงินคนใดถูกดำเนินคดีหรือถูกจับ ไม่มีบริษัทใดถูกดำเนินคดีข้อหาฉ้อโกงหุ้นหรือแต่งบัญชี ใน ค.ศ. 2009 ขณะที่อัตราคนว่างงานสูงสุดในรอบ 17 ปี แม่มอร์แกน สแตนลีย์จ่ายเงินให้พนักงานกว่า 14,000 ล้านดอลลาร์ โกลด์แมน แซคส์จ่ายไป 16,000 ล้านดอลลาร์ ปี 2010 โบนัสก็สูงขึ้นกว่าเดิม วิศวกรการเงินที่สร้างความฝันมีรายได้สูงกว่าวิศวกรจริงที่สร้างถนนและสะพาน 4 – 100 เท่า และเมื่อความฝันกลายเป็นฝันร้ายคนอื่นๆก็ต้องสูญเสียไปด้วย

ก่อนหน้านี้หลายสิบปีที่ระบบการเงินอเมริกันมีเสถียรภาพและปลอดภัย แต่การผ่อนคลายกฎระเบียบอุตสาหกรรมการเงินได้ทำลายระบบการเมืองและทำให้เศรษฐกิจโลกตกอยู่ในวิกฤต แม้จะฟื้นฟูกลับมาได้ด้วยเงินภาษีของประชาชนจำนวนมหาศาล แต่คนในสถาบันที่สร้างวิกฤตก็ยังคงมีอำนาจอยู่ โดยอ้างว่าพวกเขาต้องการพวกเขาให้ทำสิ่งที่ซับซ้อนเกินกว่าที่เราจะเข้าใจได้ และบอกว่ามันจะไม่เกิดขึ้นอีก แต่พวกเขาก็จะใช้เงินหลายพันล้านต่อสู่การปฏิรูปกฎระเบียบที่จะใช้ควบคุมพวกเขา

ขอบคุณสถานีฯ ไทยพีบีเอสที่นำมาออกอากาศ และระบบถ่ายทอดสดฟรีโดย OHOZAA & SIAMDATA ที่ถ่ายทอดให้ดูซ้ำได้